



СЕКЦІЯ 4 СЛІДЧА ПРАКТИКА В УКРАЇНІ

УДК 340.131:343.163(477):343.985
DOI 10.32999/ksu2663-2713/2019-9-4

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ У ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ НА ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ

Белкін Леонід Михайлович,
кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, адвокат
orcid.org/0000-0001-8672-8147

Мета дослідження – аналіз та узагальнення форм і способів протиправної поведінки посадових осіб прокуратури України на стадії досудового розслідування.

Методи дослідження: документальний аналіз відкритих джерел, порівняльний аналіз, узагальнення отриманих відомостей, що дало змогу системно простежити стан дотримання законності посадових осіб прокуратури України на стадії досудового розслідування.

Результати. Вперше системно досліджено та проаналізовано типові порушення посадових осіб прокуратури України на стадії досудового розслідування, що негативно впливає на права осіб.

Висновки. Сучасний стан кримінального провадження в Україні характеризується системними масовими порушеннями прав осіб, які втягнуті в орбіту досудового розслідування. Кримінальний процесуальний кодекс (КПК) України 2012 року надає широкі можливості стороні обвинувачення зловживати своїми правами. У цих умовах великі надії щодо забезпечення законності покладалися на контроль з боку органів прокуратури. Однак ці надії не справдилися, натомість саме органи прокуратури стають джерелами системних порушень прав осіб. Такі можливості надають численні юридичні та фактичні обмеження права осіб на оскарження в порядку КПК рішень, дій чи бездіяльності посадових осіб сторони обвинувачення, а також фактична безвідповідальність та безкарність посадових осіб органів прокуратури за допущені порушення. Встановлені такі системні порушення, як внесення, без достатніх приводів і підстав, відомостей в Єдиний реєстр досудових розслідувань (ЄРДР) про кримінальні правопорушення за ініціативою органів слідства; ведення слідства відносно осіб, відомості про яких не внесені в ЄРДР; нехтування будь-якими уявленнями про «розумні строки»; масові необґрунтовані обшуки та арешти; примушування осіб до укладання сумнівних угод про винуватість тощо.

Ключові слова: *Єдиний реєстр досудових розслідувань, обшук, арешт, «розумні строки», угоди про визнання винуватості, тимчасовий доступ.*

PROBLEMS OF PROVISION OF LEGITIMACY IN THE ACTIVITIES OF THE PROSECUTOR'S OFFICE OF UKRAINE AT THE PRETRIAL INVESTIGATION

Belkin Leonid Mykhailovych,
Candidate of Technical Sciences, Senior Scientific Associate, Lawyer
orcid.org/0000-0001-8672-8147

The purpose of the study is to analyze and summarize the forms and methods of unlawful behavior of officials of the Prosecutor's Office of Ukraine at the stage of pre-trial investigation.

Methods of investigation: documentary analysis of open sources, comparative analysis, summarization of the information received, which made it possible to systematically trace the state of law enforcement officials of Ukraine at the stage of pretrial investigation.



Results. For the first time, typical violations of officials of the Prosecutor's Office of Ukraine at the stage of pretrial investigation, which adversely affects the rights of individuals, have been systematically investigated and analyzed.

Conclusions. The current state of criminal proceedings in Ukraine is characterized by systemic mass violations of the rights of persons involved in the orbit of pre-trial investigation. The Criminal Procedure Code (CPC) of Ukraine in 2012 provides ample opportunity for the prosecution party to abuse its rights. In these circumstances, the high expectations relied on the control of the prosecutor's office. However, these hopes have not come true, and instead, prosecutors are the source of systematic violations of human rights. Such opportunities provide numerous legal and factual restrictions on the right of individuals to appeal under the CPC decisions, actions or omissions of officials of the prosecution party, as well as the actual irresponsibility and impunity of officials of prosecuting authorities for violations committed. Established systemic violations, such as entering, without sufficient reasons and grounds, information in the Unified Register of Pretrial Investigations (URPI) on criminal offenses initiated by investigative bodies; conducting investigations against persons whose information has not been entered into the URPI; neglect of any notion of "reasonable time"; mass unreasonable searches and arrests; forcing persons to enter into doubtful plea agreements and the like.

Key words: *Unified Register of Pre-trial Investigations, Searches, Arrest, "Reasonable Time", Plea Agreements, Temporary Access.*

1. Вступ

За останні роки суттєво збільшилася кількість фактів нехтування основними принципами кримінального процесу з боку правоохоронних органів (Ткаченко, 2019). Надії щодо забезпечення законності завдяки контролю досудового слідства з боку органів прокуратури (Рогатюк, Алексєєва-Процюк, 2013; Хмелевський, 2013; Рогатюк, 2014; Бабошин, 2014; Черноусько, 2015; Павловський, 2015; Лапкін, 2018) не справдилися. Навпаки, саме від органів прокуратури йдуть зухвалі порушення прав осіб (Берендаков, 2017; Яхно, 2018; Белкін, 2018, 2019). Однак науково ці явища не досліджуються. Наукові публікації щодо діяльності прокуратури мають, за рідким винятком, комплементарний характер. Це є неприпустимо, оскільки створює хибну базу для прийняття законотворчих та управлінських рішень. Наприклад, 18.07.2019 року Глава Офісу Президента В. Зеленського А. Богдан заявив про необхідність звузити можливості для зловживання правами з боку сторони захисту¹, що є явним перекладанням проблеми з хворої голови на здорову. Отже, наукова постановка питання про системні порушення закону з боку прокуратури України на стадії

досудового розслідування визначає новизну теми та є актуальною. При цьому є усі підстави вважати, що наведені конкретні приклади є системними, оскільки за наслідками розгляду відповідних скарг ці порушення не знаходять жодного осуду у прокуратур вищого рівня, аж до Генеральної прокуратури України.

Виходячи з викладеного, метою дослідження є аналіз та узагальнення форм і способів протиправної поведінки посадових осіб прокуратури України на стадії досудового розслідування. Відповідно, методи дослідження ґрунтуються на документальному аналізі відкритих джерел (без «таємниці слідства»), порівняльному аналізі, узагальненні отриманих відомостей, що дало змогу системно простежити стан дотримання законності посадових осіб прокуратури України на стадії досудового розслідування.

Вперше системно досліджено та проаналізовано типові порушення посадових осіб прокуратури України на стадії досудового розслідування, що негативно впливає на права осіб.

2. Протиправні маніпуляції з Єдиним реєстром досудових розслідувань (ЄРДР)

Відповідно до ч. 3 ст. 214 КПК України здійснення досудового розслідування до внесення відомостей до ЄРДР або без такого внесення не допускається і тягне за собою відповідальність, встановлену

¹ Андрій Богдан: до КПК треба внести зміни, які унеможливають зловживання правами стороною захисту. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/146107-andriy-bogdan-do-kpk-treba-vnesti-zmini-yaki-unemozhlivlyat-zlovzhivannya-pravami-storonoyu-zakhistu?fbclid=IwAR1X1V13QvxDjQnLNVpCpAe0DRFvx958Dwe3VECCmuKMc0Y0WKE8vakDWo>



законом. Однак питання полягає у тому, що неконституційне обмеження оскарження до суду правомірності внесення відомостей до ЄРДР² дозволяє безкарно та неконтрольовано вносити у ЄРДР абсолютно незаконні і навіть нісенітні фабули. Зокрема, О. Баганець (Баганець, 2013) вказував, що безконтрольність у відкритті кримінальних проваджень може призводити до безпідставного їх відкриття за необґрунтованими заявами третіх осіб, але йому, очевидно, на думку не спадало, що слідчі та прокурори будуть самі продукувати фейкові фабули обвинувачень і використовувати їх для відкриття фейкових кримінальних проваджень. Наприклад, посадові особи Генеральної прокуратури України (ГПУ) зареєстрували кримінальне провадження № 4201700000001836, надалі об'єднане з кримінальним провадженням № 42017111200000142, з фабулою, за якою службові особи компаній з управління активами разом із своїми інвестиційними фондами ... «вчинили навмисні дії, що мають ознаки маніпулювання на фондовій біржі, встановлені відповідно до закону щодо державного регулювання ринку цінних паперів – з правовою кваліфікацією ст. 222-1 ч. 2 КК України 2001 року». При цьому «спеціалістам» з ГПУ навіть не спало на думку, що посадові особи таких суб'єктів господарювання в принципі не можуть маніпулювати на фондовій біржі, оскільки до торгів на фондовій біржі допускаються тільки працівники торговців цінними паперами (далі – ЦП).

В іншій частині фабули припускалося, що фігуранти кримінального провадження створюють податковий кредит з ПДВ за рахунок операцій з ЦП, хоча ці операції ніколи не були об'єктами оподаткування ПДВ. Тут же ще припускалося, що група **невстановлених** осіб ухилялася від сплати податків, що кваліфіковано за ст. 212 ч. 3 КК України, хоча взагалі невідомо, як могли ухилятися від сплати податків «невстановлені особи» і саме за ознаками частини третьої.

² Така ситуація вже визнавалася неконституційною та такою, що створює реальні загрози порушенням прав громадян, у рішенні Конституційного Суду України від 30.01.2003 р. № 3-рп/2003, на що зверталася увагу у статті Белкіна Л.М., надрукованій у журналі Судова та слідча практика в Україні. 2018. Вип. 7. С. 51-58.

Посадові особи Новокаховської місцевої прокуратури Херсонської області внесли до ЄРДР відомості та розпочали досудове розслідування у кримінальному провадженні № 42018231070000134 за фактом нібито умисного завищення вартості простих іменних акцій ПАТ «Дім марочних коньяків «Таврія», що може свідчити про шахрайські дії замовників та розробників звітів про незалежну оцінку ринкової вартості акцій (ст. 190 КК України «Шахрайство»). Однак відповідно до п. 17 Постанови Пленуму Верховного Суду України (далі – ВСУ) від 06.11.2009 р. № 10 «Про судову практику у справах про злочини проти власності» шахрайство – це заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою. У цьому випадку ніхто нічим майном та ще й шляхом обману не заволодівав, оскільки усі спори вирішувалися у відкритому судовому процесі (Белкін, 2019).

Прокуратура міста Києва внесла в ЄРДР відомості про кримінальне правопорушення № 42019100000000316³ за ознаками, передбаченими ч. 5 ст. 191 КК України, відповідно до фабули якого посадові особи юридичної особи-продавця нібито розтратили майно шляхом **продажу його по значно заниженій вартості**. Хоча відповідно до п. 23 згаданої Постанови Пленуму ВСУ від 06.11.2009 № 10 «Про судову практику у справах про злочини проти власності» усі форму злочину, передбачені у статті 191 КК України характеризуються умисним протиправним і **безоплатним** оборненням чужого майна на свою користь чи на користь іншої особи. Крім того, виникає питання, що таке **«значно занижена вартість»**.

Зрозуміло, що усе це жодної судової перспективи не має та не має жодного відношення до так званого «розслідування».

Внесенням до ЄРДР сумнівних фабул маніпуляції з реєстром не обмежуються. Так, після відкриття кримінального провадження за певним номером під цей номер добавляються інші фабули, часто жодним чином не пов'язані з первісними фабулами. Типовим прикладом таких дій є маніпуляції з ЄРДР, здійснені ГПУ

³ URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82665898>.



заради виконання негласних слідчих дій та наступного обшуку в Окружному адміністративному суді міста Києва 26.07.2019 року. Так, адвокат суду повідомив, що в рішенні на проведення обшуку було зазначено кримінальне провадження від 25.02.2014 року, одна з так званих «справ Майдану». У той же час під час оформлення протоколу обшуку з'ясувалося, що дана справа розслідується не тільки по ст. 340 КК України «Незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій», а й за ознаками інших правопорушень, серед яких «Перешкоджання діяльності народного депутата України», «Втручання в діяльність ВККСУ», «Службове підроблення» і навіть «Шахрайство в особливо великих розмірах». Тобто, щоб незаконно досягти своїх процесуальних цілей, до старої «справи Майдану» прикріпили кілька нових статей⁴.

Натомість на такі дії є пряма заборона. Так, відповідно до п. 9 Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, затвердженого Наказом Генеральної прокуратури України від 06.04.2016 р. № 139, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 05.05.2016 р. за № 680/28810, на виявлене під час досудового розслідування кримінальне правопорушення в рамках одного кримінального провадження слідчий <...> вносить до Реєстру інформацію про джерело, з якого виявлено кримінальне правопорушення, та відомості про кримінальне правопорушення. Кримінальному провадженню за цим правопорушенням присвоюється НОВИЙ номер.

Однак ця норма порушується регулярно і безкарно. Оскаржити це порушення до суду неможливо, за її порушення ніхто і ніколи відповідальності не несе.

Іншим способом маніпуляцій з ЄРДР є просто переписування первісно внесених фактів. Наприклад, ухвалою Печерського районного суду м. Києва від 12.10.2017 р.⁵, за клопотанням ГПУ, за згаданим

вище кримінальним провадженням № 42017111200000142, був накладений арешт на більше ніж півсотні випусків цінних паперів, без з'ясування конкретних власників та їх будь-якої причетності до кримінального правопорушення. Незважаючи на сумнівність такого арешту, варто зазначити, що усі емітенти цих цінних паперів були згадані у фабулі в ЄРДР. Натомість ухвалою Печерського районного суду м. Києва від 22.12.2017 р.⁶, за клопотанням ГПУ, був накладений арешт ще на три десятки випусків цінних паперів, емітенти яких первісно не згадувалися в ЄРДР, а просто були дописані в ЄРДР пізніше.

Однак простіше усього вчиняють прокурори, коли ведуть слідчі дії (обшуки, арешти майна, здійснення тимчасового доступу тощо) відносно осіб, відомості про які взагалі не внесені у ЄРДР, роблячи вигляд про пов'язаність цих нових осіб зі старими. Наприклад, в ухвалі Київського апеляційного суду від 28.05.2019 року, де скасований арешт майна двох ТОВ, накладений за клопотанням прокурора міста Києва у кримінальному провадженні № 42017100000001244, зазначено, що з представлених апеляційній інстанції матеріалів вбачається, що відомості про ці ТОВ у витягах ЄРДР відсутні. В матеріалах, що обґрунтовують клопотання, відсутній зв'язок між вказаними товариствами з суб'єктом господарювання, щодо якого проводиться досудове розслідування, та дані про будь-які фінансові розрахунки між суб'єктами господарської діяльності. За наведених обставин визнання грошових коштів у безготівковій формі речовим доказом є недостатнім для прийняття рішення про накладення арешту та свідчить про формальність постанови про визнання речовими доказами⁷.

В ухвалі Київського апеляційного суду від 21.01.2019 року, де також скасований арешт майна ТОВ, накладений за клопотанням прокурора ГПУ у кримінальному провадженні № 42017000000002108, аналогічно зазначено, що з наданого витягу з ЄРДР, не зрозуміло, яке відношення ТОВ має до кримінального прова-

⁴ Обыски в Окружном админсуде Киева проводили по «делу Майдана», чтобы обойти закон. URL: <https://www.capital.ua/ru/news/130598-obyski-v-okruzhnom-adminsude-kieva-provodili-po-delu-maydana-chtoby-oboyti-zakon.#ixzz61mSjsJN9>

⁵ URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/69487858>.

⁶ URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/69487858>.

⁷ URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82094542>.



дження № 4201700000002108, оскільки вказане товариство в цьому реєстрі не згадується⁸.

В ухвалі Київського апеляційного суду від 29.01.2019 року, де скасована ухвала суду першої інстанції про тимчасовий доступ до документів ТОВ, також вказано, що у витягу з ЄРДР ТОВ не зазначено будь-яких даних щодо причетності ТОВ чи його посадових осіб до вчинення кримінального правопорушення, за яким здійснюється досудове розслідування у даному кримінальному провадженні згідно ЄРДР, в матеріалах за клопотанням слідчого про надання тимчасового доступу не міститься⁹.

Такі приклади можна наводити необмежено, що свідчить про системні та систематичні порушення прокурорами процесуального закону. Інша справа, що на це, на жаль, «заплющують очі» слідчі судді, про що автор писав у своїй статті (2018 рік) щодо проблем ефективності судового контролю на досудовому слідстві.

3. Санкціонування та/або ініціювання масових обшуків, арештів майна, тимчасових доступів до майна, вилучень майна

Як зазначив 24.10.2017 р. Прем'єр-Міністр України В.Б. Гройсман¹⁰, «в Україні обшуки й арешти майна підприємців стали холерою». Однак при цьому Прем'єр-Міністр не згадав, що ця «холера» принесена не з місяця, а санкціонована прокурорами усіх рівнів. Приклади абсолютно необґрунтованих арештів автором докладно наведені та узагальнені у статті (2018 рік) щодо проблем ефективності судового контролю на досудовому слідстві, отже, повторювати ці приклади немає сенсу. Разом із тим цікаво навести кричущий приклад масового арешту майна у вигляді безготівкових коштів, який з'явився вже після виходу вказаної статті і віддзеркалений у згаданій вище ухвалі Київського апеляційного суду від 21.01.2019 року (арешт накладений за клопотанням прокурора ГПУ). За цим кло-

потанням арешт був накладений одноментно на близько 750 рахунків 180 юридичних осіб. За фабулою кримінального провадження, група невстановлених на даний час досудовим розслідуванням осіб, діючи умисно, за попередньою змовою, організували та здійснюють злочину діяльність по незаконному переведенню безготівкових грошових коштів у готівку, ухилення від сплати податків та інших обов'язкових платежів, введених в систему оподаткування, шляхом підроблення бухгалтерських документів, податкової звітності, грошових чеків, шляхом незаконного формування податкового кредиту з податку на додану вартість та витрат з податку на прибуток підприємствам реального сектору економіки.

Тобто та сама описана вище «концепція» ухилення від сплати податків невстановленими особами.

4. Порушення принципу «розумних строків»

Відповідно до ст. 28 КПК України під час кримінального провадження кожна процесуальна дія або процесуальне рішення повинні бути виконані або прийняті в розумні строки... *Проведення досудового розслідування у розумні строки забезпечує прокурор*, слідчий суддя (в частині строків розгляду питань, віднесених до його компетенції), а судового провадження – суд.

Однак практика українського досудового слідства свідчить про те, що українські прокурори взагалі не знають про вимоги щодо розумних строків.

Так, згадане вище кримінальне провадження № 42017111200000142 відкрито 17.03.2017 року з фабулою, за якою певні службові особи вчинили навмисні дії, що мають ознаки маніпулювання на фондовій біржі. Відповідно до ч. 1 ст. 25 КПК України прокурор, слідчий зобов'язані в межах своєї компетенції розпочати досудове розслідування в кожному випадку безпосереднього виявлення ознак кримінального правопорушення <...> або в разі надходження заяви (повідомлення) про вчинення кримінального правопорушення, а також вжити всіх передбачених законом заходів для встановлення події кримінального правопорушення та

⁸ URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79542999>.

⁹ URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79630385>.

¹⁰ URL: <https://ua.112.ua/polityka/hroisman-v-ukraini-obshuky-i-aresht-maina-pidpriyemtsiv-staly-kholeroiu-417312.html>.



особи, яка його вчинила. Тобто, здавалося б, що за наявності певних даних про маніпулювання перше, що повинен зробити прокурор, достеменно встановити факти маніпулювання.

У лютому 2018 року, тобто майже через рік після реєстрації кримінального провадження, відповідні зацікавлені особи звернулися до ГПУ з клопотанням встановити розумні строки для встановлення хоча б одного факту маніпулювання. При цьому заявники враховували, що відповідно до пункту 11 Порядку запобігання маніпулюванню цінами під час здійснення операцій з цінними паперами на фондовій біржі, затвердженого Рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 14.06.2011 № 716, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 05.09.2011 р. за № 1045/19783, фондова біржа за результатом виявлення у діяч учасника (учасників) біржових торгів ознак маніпулювання протягом місячного строку здійснює встановлення особи (осіб), причетної(их) до можливого маніпулювання, перевіряє зміст дій щодо можливого маніпулювання, аналізує причини, що призвели до можливого маніпулювання, складає відповідний документ із зазначеного питання.

Тобто стандартний строк встановлення маніпулювання 1 місяць, а не майже 1 рік. При цьому слід врахувати, що за нормативом строк 1 місяць передбачений для здійснення розслідування з нуля, а в даному кримінальному провадженні на момент звернення вже пройшов майже 1 рік із цілою «армією» прокурорів та слідчих. Однак ця проста процесуальна дія не виконана і дотепер.

З цього приводу в ухвалі Печерського районного суду м. Києва від 13.08.2018 року у справі № 757/7592/18-к встановлено, що у кримінальному провадженні № 42017111200000142 досудове розслідування кримінального провадження здійснюється без дотримання розумних строків уповноваженими особами Генеральної прокуратури України¹¹.

Яскравим прикладом необмеженої тривалості «слідства» є кримінальне провадження № 420121000000000001, яке

нібито розслідується Головним слідчим управлінням Національної поліції України. Відомості про провадження внесені до ЄРДР 20.11.2012 р. Приводом для цього кримінального провадження став нібито факт неправильної подачі директором підприємства – забудовника котеджного містечка декларації з податку на додану вартість за березень 2007 року – січень 2008 року, що кваліфіковано за ч. 2 ст. 15, ч. 5 ст. 191 КК України. Здавалося б, це проста однопізодна справа. Однак за цей період були арештовані земельні ділянки, котеджі, майно (комп'ютери, документи, цінні папери) десятків підприємств, які або не мають жодного відношення до забудовника, або мають опосередковане відношення, але не впливали на податкову звітність забудовника. Наприклад, в ухвалі Апеляційного суду м. Києва від 19.07.2017 р., який задовольнив апеляційну скаргу ТОВ на ухвалу про арешт майна (документів та обладнання, тільки перелік яких склав 57 аркушів), накладений за клопотанням прокурора ГПУ, вказано¹², що «в матеріалах судового провадження не міститься, як і відсутні в матеріалах провадження відомості про причетність ТОВ чи його службових осіб до вчинення кримінальних правопорушень, за якими здійснюється досудове розслідування у цьому кримінальному провадженні. До того ж будь-які дані стосовно ТОВ чи інших суб'єктів господарської діяльності, які подали апеляційні скарги на ухвалу слідчого судді, не внесені до ЄРДР, що свідчить про відсутність підстав для тимчасового вилучення майна цих товариств як одного із виду заходів забезпечення кримінального провадження, передбаченого п. 6 ч. 2 ст. 131 КПК України, який може бути застосований лише у разі доведеності підстав, передбачених ч. 3 ст. 132 КПК України, та за наявності доказів і відомостей, зазначених в ч. ч. 5, 6 ст. 132 КПК України».

Останній доступ до документів у межах цього кримінального провадження наданий ухвалою Печерського районного суду м. Києва від 13.01.2017 р., останній арешт майна у межах цієї справи з

¹¹ URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75916849>.

¹² URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/67958479>.



подачі прокурора Генеральної прокуратури України накладений ухвалою цього ж суду від 16.05.2017 р. Натомість про жодні судові наслідки цього «слідства» через 7 років «слідства» невідомо.

Отже, коли згаданий вище А. Богдан говорить, що «за наявності достатніх коштів для утримання адвоката кримінальну справу довести до логічного завершення практично неможливо», то це точно перекладання з хворої голови на здорову, оскільки виникає слушне запитання: який конкретно адвокат заважає довести до логічного завершення описані та багато інших справ.

5. Укладання угод про визнання винуватості під тиском прокурорів

До кримінального провадження за угодами навіть у Європі ставляться з пересторогою (Laura Ervo, 2014; Anett Erzsýbet Gbcsi, 2018), побоюючись, що такі угоди будуть укладатися під тиском. В Україні застосування угод підтвердило найгірші побоювання (Белкін, 2018: вип. 6). Пошук по реєстру судових рішень свідчить, що обвинувачені беруть на себе провину у скоєнні злочину, якого не вчиняли, а також обмовляють осіб, яких навіть не бачили. Так, в реєстрі містяться вироки, постановлені на підставі угод про визнання винуватості, укладених прокурорами з особами, які нібито вчинили кримінальне правопорушення за ст. 205 КК України. Період вчинення «злочину» – середина 2016 р. та 2017 рік. У цих «вироках» міститься посилання на те, що особи, які обвинувачуються у цьому злочині, у вказаний період часу нібито порушували Закони України: «Про підприємництво» (втратив чинність з 01.01.2004 р.), «Про систему оподаткування» (втратив чинність з 01.01.2011 р.), «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» (діє в новій редакції і з новою назвою з 01.01.2016 р., а статті, на які посилаються прокурори і судді, у новій редакції відсутні або мають іншу редакцію) тощо. Тобто ці закони (чи відповідні їх норми) на момент нібито вчинення кримінального правопорушення вже не діяли. Включення в угоди про визнання винуватості, а потім і у «вироки» законів, які нібито порушили особи, але

які (закони) на той момент не діяли, означає, що в обвинувальний акт прокурори вносили обвинувачення осіб в порушенні законів, яких на момент вчинення порушення не існувало зовсім, що явно порушує принцип законності.

Вироком від 07.11.2017 р. Деснянського районного суду м. Чернігова у справі № 750/8286/17 затверджена угода від 23.08.2017 р. між прокурором та обвинуваченим ОСОБА_2 про визнання винуватості у кримінальному провадженні щодо ОСОБА_2 за ч. 1 ст. 205, ч. 2 ст. 205 КК України¹³. Незважаючи на те, що угода укладена між прокурором та ОСОБА_2, у цій угоді та вироку дана оцінка нібито незаконної діяльності ще 56 осіб, яких усіх ОСОБА_2 навряд чи знала, і тоді, очевидно, погодилася вписати цих осіб зі слів та під тиском прокурора. Крім того, за угодою з фізичною особою ОСОБА_2 постановлений вирок про конфіскацію грошових коштів у двох юридичних осіб, хоча, наскільки видно із тексту вироку, вказані юридичні особи не укладали угоди.

6. Висновки

Сучасний стан кримінального провадження в Україні характеризується системними масовими порушеннями прав осіб, які втягнуті в орбіту досудового розслідування. Надії щодо забезпечення законності, які поклалися на контроль з боку органів прокуратури, не справдилися, натомість саме органи прокуратури стають джерелами системних порушень прав осіб і створюють загрозу для дотримання прав осіб в Україні.

Напрямами подальших розвідок є розробка правових механізмів щодо обмеження можливостей і підвищення відповідальності посадових осіб прокуратури за порушення прав осіб. Однак цьому повинно передувати усвідомлення реальності небезпек з боку прокуратури для прав осіб.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ткаченко І. Підслідність як міф законності. *Юридична газета*. 2019. № 23 (677). URL: <http://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/pidslidnist-yak-mif-zakonnosti.html> (дата звернення: 24.07.2019).

¹³ URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/70093124>.



2. Рогатюк І.В., Алексеева-Процюк Д.О. Прокурорський нагляд за додержанням законів під час досудового розслідування: історія та сучасність. *Наше право*. 2013. № 3. С. 156–162.

3. Хмелевський Д. Підвищення ефективності прокурорського нагляду за дотриманням законів органами досудового розслідування. *Юридична Україна*. 2013. № 6. С. 110–114.

4. Рогатюк І.В. Прокурорський нагляд як гарантія законності й обґрунтованості прийняття процесуальних рішень на початковому етапі досудового розслідування. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2014. № 2. С. 140–154.

5. Бабошин А.М. Прокурорський нагляд за законністю початку досудового розслідування злочинів у сфері банківського кредитування. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2014. № 2. С. 187–190.

6. Черноусько М. Нагляд прокурора за додержанням законів під час проведення досудового розслідування: тенденції нормотворення та правозастосування. *Історико-правовий часопис*. 2015. № 2. С. 199–204.

7. Павловський В.В. Відомчий процесуальний контроль та прокурорський нагляд за дотриманням загальних положень досудового розслідування. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2015. Вип. 2(3). С. 100–104.

8. Лапкін А.В. Прокурор як менеджер досудового розслідування. *Правовий часопис Донбасу*. 2018. № 1. С. 197–202.

9. Берендаков Я. «Именем революции»: как ГПУ и ГФС зерно изымали. *Резонанс*. 28.09.2017. URL: <http://resonance.ua/imenem-revolyuicii-kak-gpu-i-gfs-zerno/> (дата звернення: 24.07.2019).

10. Яхно А. Бизнес в ГПУ. *Резонанс*. 22.01.2018. URL: <http://resonance.ua/biznes-v-gpu/> (дата звернення: 24.07.2019).

11. Белкін Л.М. Кримінальний процесуальний кодекс України 2012 року як засіб виправдання свавілля силових структур. *Судова та слідча практика в Україні*. 2018. Вип. 7. С. 51–58.

12. Белкін Л.М. Проблеми ефективності судового контролю на досудовому слідстві. *Судова апеляція*. 2018. № 3 (52). С. 49–60.

13. Белкін Л.М. Генеральна прокуратура України, з потурання слідчих суддів, продовжує масові арешти майна підприємців. *Stockworld*. 12.03.2019. URL: <https://www.stockworld.com.ua/ru/column/gienieralna-prokuratura-ukrayini-z-poturannia-slidchikh-suddiv-prodovzhuie-masovi-arieshti-maina-pidpriemtsiv> (дата звернення: 24.07.2019).

14. Белкін Л.М. Креатив від прокуратури міста Києва: слідство без слідчих. *Stockworld*. 24.05.2019. URL: <https://www.stockworld.com.ua/ru/column/kriativ-vid-prokuraturi-mista-kiieva-slidstvo-biez-slidchikh> (дата звернення: 24.07.2019).

15. Баганець О. Міфи і реальність за новим КПК України. *Юридичний вісник України*. 2013. № 3. 19–25 січ. С. 5.

16. Laura Ervo. Plea Bargaining as an Example of the Recent Changes in the Finnish Criminal Procedural Paradigm. *Baltic journal of law & politics*. Vol. 7. № 1 (2014). P. 97–112.

17. Anett Erzsébet Gácsi. The «plea bargaining» in Hungary. *Наукові праці Національного авіаційного університету: Серія «Юридичний вісник. Повітряне і космічне право»*. 2018. № 3 (48). С. 166–175.

18. Белкін Л.М. Угоди про визнання винуватості в кримінальному процесі України як чинник порушення прав приватних осіб. *Судова та слідча практика в Україні*. 2018. Вип. 6. С. 23–28.

REFERENCES:

1. Tkachenko, I. (2019). Pidslidnistyak mifzakonnosti. [Consistency is a myth of legitimacy]. *Yuridichna gazeta – A legal newspaper*. # 23 (677). URL: <http://jur-gazeta.com/dumka-eksperta/pidslidnistyak-mif-zakonnosti.html> (date of access 24.07.2019) [in Ukrainian].

2. Rogatyuk, I.V., Alekseeva-protsyuk, D.O. (2013). Prokurorskiy naglyad za doderzhanniam zakoniv pid chas dosudovogo rozsliduvannya: istoriya ta suchasnist. [Prosecutorial oversight of law enforcement during pre-trial investigation: history and modernity]. *Nashe pravo – Our right*. # 3. S. 156–162. [in Ukrainian].

3. Hmelevskiy, D. (2013). Pidvischennya effektivnosti prokurorskogo naglyadu za dotrimanniam zakoniv organami dosudovogo rozsliduvannya. [Improving the effectiveness of prosecutorial oversight of law enforcement by pre-trial investigation bodies]. *Yuridichna Ukrayina – Legal Ukraine*. # 6. S. 110–114. [in Ukrainian].

4. Rogatyuk, I.V. (2014). Prokurorskiy naglyad yak garantiya zakonnosti y obgruntovanosti priynyattya protsesualnih rishen na pochatkovomu etapi dosudovogo rozsliduvannya. [Prosecutorial oversight as a guarantee of the legality and validity of procedural decisions at the initial stage of pre-trial investigation]. *Naukoviy visnik Natsionalnoyi Akademiyi vnutrishnih sprav – Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs*. # 2. S. 140–154. [in Ukrainian].

5. Baboshin, A.M. (2014). Prokurorskiy naglyad za zakonnistyu pochatku dosudovogo rozsliduvannya zlochiniv u sferi bankivskogo kredituvannya. [Prosecutorial oversight of the legality of the pre-trial investigation into bank lending crimes]. *Borotba z organizovanoyu zlochinnistyu i koruptsiyeu (teoriya i praktika) – Combating Organized Crime and Corruption (Theory and Practice)*. # 2. S. 187–190. [in Ukrainian].

6. Chornousko, M. (2015). Naglyad prokurora za doderzhanniam zakoniv pid chas provedennya dosudovogo rozsliduvannya: tendentsiyi normotvorenniya ta pravozastosuvannya. [Oversight of the prosecutor in law enforcement during pre-trial investigations: trends in rulemaking and enforcement]. *Istoriko-pravoviy chasopis – Historical Law Journal*. # 2. S. 199–204. [in Ukrainian].

7. Pavlovskiy, V.V. (2015). Vidomchiiy protsesualniy kontrol ta prokurorskiy naglyad za dotrimanniam zagalnih



polozhen dosudovogo rozsliduvannya. [Departmental procedural control and prosecutorial oversight of compliance with the general provisions of the pre-trial investigation]. *Naukoviy visnik Hersonskogo derzhavnogo universitetu. Seriya : Yuridichni nauki – Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Law. Vip. 2(3). S. 100–104.* [in Ukrainian].

8. Lapkin, A.V. (2018). Prokuror yak menedzher dosudovogo rozsliduvannya. [Prosecutor as manager of pre-trial investigation]. *Pravoviy chasopis Donbasu – Law magazine of Donbass. # 1. S. 197–202.* [in Ukrainian].

9. Berendakov, Ya. (2017). “Imenem revolyutsii”: kak GPU i GFS zerno izymali. [“In the name of the revolution”: how the GPU and HFS seized grain]. *Rezonans – Resonance.* URL: <http://resonance.ua/imenem-revolyuicii-kak-gpu-i-gfs-zerno/> (date of access 24.07.2019) [in Russian].

10. Yakhno A. (2018). Biznes v GPU [Business at the GPU]. *Rezonans – Resonance.* URL: <http://resonance.ua/biznes-v-gpu/>. [in Ukrainian].

11. Belkin, L.M. (2018). Kriminalniy protsesualniy kodeks Ukrayini 2012 roku yak zasib vipravdannya svavillya silovih struktur. [Criminal Procedure Code of Ukraine 2012 as a means of justifying arbitrariness of law enforcement agencies]. *Sudova ta slidcha praktika v Ukrayini – Litigation and investigative practice in Ukraine. Vip. 7. S. 51–58.* [in Ukrainian].

12. Belkin, L.M. (2018). Problemi efektyvnosti sudovogo kontrolyu na dosudovomu slidstvi. [Problems of judicial review effectiveness at pre-trial investigation]. *Sudova apelyatsiya – Judicial appeal. # 3 (52). S. 49–60.* [in Ukrainian].

13. Belkin, L.M. (2019). Generalna prokuratura Ukrayini, z poturannya slidchih suddiv, prodovzhue masovi areshti mayna pidpriemtsiv. *Stockworld.* URL: <https://www.stockworld.com.ua/ru/column/gienieralna-prokuratura-ukrayini-z-poturannia-slidchikh-suddiv->

[prodovzhuie-masovi-arieshti-maina-pidpriemtsiv](https://www.stockworld.com.ua/ru/column/kriativ-vid-prokuraturi-mista-kiieva-slidstvo-bez-slidchikh) (date of access 24.07.2019) [in Ukrainian].

14. Belkin, L.M. (2019). Kreativ vid prokuraturi mista Kiieva: slidstvo bez slidchih. [The Prosecutor General's Office of Ukraine, on the indulgence of investigative judges, continues mass arrests of property of entrepreneurs]. *Stockworld. 24.05.2019.* URL: <https://www.stockworld.com.ua/ru/column/kriativ-vid-prokuraturi-mista-kiieva-slidstvo-bez-slidchikh> (date of access 24.07.2019) [in Ukrainian].

15. Baganets, O. (2013). Mifi i realnist za novim KPK Ukrayini. [Myths and Reality under the new CCP of Ukraine]. *Legal Bulletin of Ukraine. Yuridichniy visnik Ukrayini – Legal Bulletin of Ukraine. # 3. 19–25 sIch. S. 5.* [in Ukrainian].

16. Laura Ervo. (2014). Plea Bargaining as an Example of the Recent Changes in the Finnish Criminal Procedural Paradigm. *Baltic journal of law & politics. Vol. 7. № 1 (2014). P. 97–112.* [in English].

17. Anett Erzsébet Gácsi (2018). The “plea bargaining” in Hungary. *Naukovi pratsi Natsionalnogo Aviatsiynogo Universitetu: Seriya “Yuridichniy visnik. Povitryane i kosmichne pravo” – Scientific papers of the National Aviation University: Series “Legal Bulletin. Air and Space Law” № 3 (48). C. 166–175.* [in English].

18. Belkin, L.M. (2018). Ugodi pro viznannya vinuvatosti v kriminalnomu protsesi Ukrayini yak chinnik porushennya prav privatnih osib [Plea agreements in the criminal process of Ukraine as a factor in the violation of the rights of individuals]. *Sudova ta slidcha praktika v Ukrayini – Litigation and investigative practice in Ukraine. Vip. 6. S. 23–28.* [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 22.07.2019.

The article was received 22 July 2019.